

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Проректор з навчально-методичної роботи

Каріна НЕМАШКАЛО

Міжнародні фінанси
робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань
Спеціальність
Освітній рівень
Освітня програма

29 «Міжнародні відносини»
292 «Міжнародні економічні відносини»
перший (бакалаврський)
Міжнародний бізнес

Статус дисципліни
Мова викладання, навчання та оцінювання

обов'язкова
українська

Завідувач кафедри міжнародних економічних
відносин

Ірина ОТЕНКО

Харків
2022

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри міжнародних економічних відносин
Протокол № 1 від 31.08.2022 р.

Розробник:
Лебідь Олеся Вікторівна, к. е. н., проф. кафедри міжнародних економічних відносин.

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

Анотація навчальної дисципліни

Фінанси є базовою і багатоаспектною економічною категорією. Орієнтуватися у світі фінансів, уміти використовувати різні фінансові інструменти, коректно інтерпретувати фінансову інформацію – важливі компетентності майбутнього фахівця з міжнародних економічних відносин. Обізнаність щодо сутності валюти та змісту валютних відносин дозволяє застосовувати відповідні заходи для врахування валютних ризиків у зовнішній політиці. Знайомство з міжнародними фінансами у частині способів, форм та інструментів міжнародних розрахунків дає змогу більш ефективно організувати міжнародні платежі. Уміння читати та аналізувати дані платіжного балансу країни допоможе з'ясувати надійність міжнародних партнерів.

Програма вивчення навчальної дисципліни «Міжнародні фінанси» складена відповідно до освітньої програми підготовки бакалаврів зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини».

Об'єктом навчальної дисципліни є міжнародні фінансові відносини, що виникають з приводу формування, розподілу та використання капіталу.

Предметом навчальної дисципліни є система фінансових відносин, які виникають між різними суб'єктами під час їхньої міжнародної діяльності, а також пов'язаних з комерційними і кредитними операціями, і які є основою проведення міжнародних розрахунків.

Метою вивчення навчальної дисципліни є формування у майбутніх бакалаврів знань щодо еволюції глобальних фінансів, перерозподілу фінансових ресурсів у системі світового господарства, функціонування світових фінансових центрів, а також умінь здійснення міжнародних розрахунків, отримання кредитів, використання різних фінансових інструментів та ухвалення обґрунтованих рішень у галузі фінансів.

Основне завдання вивчення навчальної дисципліни «Міжнародні фінанси» полягає у вивченні механізму та інструментарію прийняття рішень у валютній та кредитній сферах на міжнародному рівні, формуванні системи теоретичних знань, прикладних умінь і навичок щодо функціонування валютних курсів, визначення особливостей функціонування міжнародного валютного, кредитного та фондового ринків.

Характеристика навчальної дисципліни

Курс	4
Семестр	7
Кількість кредитів ECTS	5
Форма підсумкового контролю	іспит

Структурно-логічна схема вивчення дисципліни

Пререквізити	Постреквізити
Макро- і мікроекономіка	Міжнародний рух капіталу та робочої сили
Теорія міжнародних економічних відносин	Міжнародні контракти
Міжнародне право	Міжнародна торгівля товарами, послугами, технологіями
Міжнародні відносини та світова політика	

Компетентності та результати навчання за дисципліною

Компетентності	Результати навчання
СК9. Здатність до діагностики стану досліджень міжнародних економічних відносин та світового господарства у міждисциплінарному поєднанні із політичними, юридичними, природничими науками. СК16. Здатність постійно підвищувати теоретичний рівень знань, генерувати й ефективно використовувати їх в практичній діяльності.	РН1. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, усвідомлюючи необхідність навчання впродовж усього життя, проявляти толерантність та готовність до інноваційних змін.
СК16. Здатність постійно підвищувати теоретичний рівень знань, генерувати й ефективно використовувати їх в практичній діяльності.	РН7. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.
СК20. Здатність приймати та обґрунтовувати управлінські рішення щодо створення та діяльності підприємницьких структур, сприяння інтернаціоналізації бізнесу у секторі малого та середнього підприємництва.	РН3. Використовувати сучасні інформаційні та комунікаційні технології, програмні пакети загального і спеціального призначення.
СК6. Здатність аналізувати міжнародні ринки товарів і послуг, інструменти та принципи регулювання міжнародної торгівлі.	РН13. Підбирати і вміло застосовувати аналітичний інструментарій дослідження стану та перспектив розвитку окремих сегментів міжнародних ринків товарів і послуг з використанням сучасних знань про методи, форми й інструменти регулювання міжнародної торгівлі.
СК13. Здатність проводити оцінку та аналіз безпекової компоненти у міжнародних економічних відносинах. СК15. Здатність застосувати методи, правила і принципи функціонування міжнародних економічних відносин для розвитку зовнішньоекономічної діяльності України.	РН17. Визначати причини, типи та характер міжнародних конфліктів і суперечок, обґрунтовувати і застосовувати економічні, юридичні та дипломатичні методи і засоби їх вирішення на міжнародному рівні, відстоюючи національні інтереси України. РН20. Відстоювати національні інтереси України з урахуванням безпекової компоненти міжнародних економічних відносин.
СК15. Здатність застосувати методи, правила і принципи функціонування міжнародних економічних відносин для розвитку зовнішньоекономічної діяльності України.	РН22. Застосовувати відповідні методи, правила і принципи функціонування міжнародних економічних відносин для розвитку зовнішньоекономічної діяльності України.
СК7. Здатність аналізувати теорії та механізми реалізації міжнародних валютно-фінансових і кредитних відносин.	РН19. Розуміти та застосовувати чинне законодавство, міжнародні нормативні документи і угоди, довідкові матеріали, чинні стандарти і технічні умови тощо у сфері міжнародних економічних відносин.
СК10. Здатність обґрунтовувати доцільність застосування правових, економічних та дипломатичних методів (засобів) вирішення конфліктних ситуацій на міжнародному рівні.	РН21. Розуміти і мати навички з ведення ділового протоколу та ділового етикету у сфері міжнародних економічних відносин, враховуючи особливості міжкультурного спілкування на професійному та соціальному рівнях, як державною так і іноземними мовами.

Компетентності	Результати навчання
СК18. Здатність розв'язувати прикладні завдання в сферах планування, аналізу, організації та контролю міжнародного бізнесу. СК20. Здатність приймати та обґрунтовувати управлінські рішення щодо створення та діяльності підприємницьких структур, сприяння інтернаціоналізації бізнесу у секторі малого та середнього підприємництва.	РН26. Управляти міжнародним бізнесом, формувати, розробляти та реалізовувати стратегії щодо управління персоналом міжнародної компанії, маркетингової, конкурентної, інноваційної, фінансової діяльності та інші з урахуванням напряму діяльності суб'єкта міжнародного бізнесу, враховуючи пріоритети старт - спеціалізації Харківського регіону.

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Фінанси, гроші, світова фінансова і валютна системи

Тема 1. Сутність фінансів та їхня роль у міжнародних відносинах

- 1.1. Сутність фінансів, міжнародних фінансів та взаємозв'язок з іншими категоріями
- 1.2. Структура міжнародних фінансів та основні фінансові категорії
- 1.3. Функції фінансів та їхня роль у розвитку економіки

Тема 2. Гроші та їхня роль у світовій фінансовій системі

- 2.1. Теорії походження і сутність грошей
- 2.2. Форми та функції грошей
- 2.3. Еволюція світової грошово-валютної системи

Тема 3. Міжнародні розрахунки і валютні операції

- 3.1. Сутність і співвідношення понять «міжнародні розрахунки» та «валютні операції»
- 3.2. Сутність валюти, валютних цінностей і валютного курсу
- 3.3. Міжнародні валютні операції та їхні види

Тема 4. Світова фінансова система та її офшорні зони

- 4.1. Структура та учасники світової фінансової системи
- 4.2. Головні світові фінансові центри
- 4.3. Офшорні зони у світовій фінансовій системі

Змістовий модуль 2. Світовий ринок капіталу і міжнародні фінансові організації

Тема 5. Менеджмент акцій, облігацій та похідних фінансових інструментів

- 5.1. Портфельна теорія та ціноутворення активів
- 5.2. Загальний аналіз цінних паперів та моделі ціноутворення власного капіталу
- 5.3. Аналіз фіксованого доходу та ціноутворення облігацій
- 5.4. Ф'ючерси, опціони та інші деривативи

Тема 6. Інвестиційні рішення на світовому ринку

- 6.1. Прямі іноземні інвестиції та транскордонні придбання
- 6.2. Структура і вартість капіталу міжнародних компаній
- 6.3. Управління грошовими потоками багатонаціональної компанії
- 6.4. Міжнародне податкове середовище і трансфертне ціноутворення

Тема 7. Діяльність міжнародних фінансових організацій

- 7.1. Міжнародний валютний фонд
- 7.2. Світовий банк та його роль у міжнародних відносинах
- 7.3. Міжнародний банк реконструкції та розвитку

Тема 8. Платіжний баланс країн світу

- 8.1. Сутність, принципи складання, структура платіжного балансу країни
- 8.2. Балансування статей платіжного балансу та концепція його економічної рівноваги
- 8.3. Міжнародна інвестиційна позиція країни

Перелік практичних та лабораторних занять, а також питань та завдань до самостійної роботи наведений у таблиці «Рейтинг-план навчальної дисципліни».

Методи навчання та викладання

До сукупності методів навчання, спрямованих на активізацію та стимулювання навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти, які використовуються під час викладання навчальної дисципліни «Міжнародні фінанси», відносяться: проблемні лекції, дискусії, презентації доповідей, робота в малих групах, гра в трикутнику «доповідач – опонент – рецензент», міні-тренінги, вирішення проблемних питань.

Опановуючи першу тему, студенти мають сформулювати власний словник фінансових термінів та обговорити його в аудиторії. На практичному занятті з другої теми запланована дискусія з питання «Значення грошей у сучасному світі. Гроші – це мета чи засіб її досягнення?». На практичному занятті з третьої теми студенти презентують доповіді, присвячені етапам розвитку світової валютної системи. За підсумками лекції з четвертої теми студенти за результатами роботи в малих групах пропонують заходи для досягнення гривнею статусу вільно конвертованої валюти. На практичному занятті з теми п'ять студенти презентують доповіді про різні цінні папери і працюють за правилами гри в трикутнику «доповідач – опонент – рецензент». На практичному занятті за шостою темою студенти вирішують проблемне питання з подолання перешкод транскордонних придбань та фінансового менеджменту багатонаціональних компаній. За підсумками лекції з сьомої теми студенти аналізують діяльності обраної міжнародної фінансової організації і презентують результати групі. На практичному занятті з восьмої теми запланована дискусія з питання «Як швидко і якими засобами можна підвищити інвестиційну позицію країни?».

Порядок оцінювання результатів навчання

Органічною складовою навчального процесу є систематичний, комплексний контроль – й оцінювання якості набутих студентами компетентностей відповідно до вимог державних стандартів освіти, а також адаптації до загальноєвропейських вимог, визначених Європейською системою залікових кредитів (далі ECTS).

Оцінювання результатів вивчення студентами навчальної дисципліни «Міжнародні фінанси» здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою за такими видами контролю:

поточний контроль упродовж семестру у формі письмових контрольних робіт, презентацій студентів під час проведення лекційних, лабораторних і практичних занять, оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту скласти іспит, – 35 балів);

підсумковий контроль, у формі семестрового іспиту, який проводиться згідно з графіком початку процесу. Максимальний бал, який можна здобути під час іспиту – 40 балів.

Поточний контроль містить оцінювання робіт студента під час:

аудиторних занять:

презентації доповідей та індивідуальних завдань, що мають бути виконані в середовищі PowerPoint або іншому застосунку, призначеному для створення презентацій. Максимальна оцінка 10 балів ставиться за умови наявності не менше, ніж 10 слайдів, які у повній мірі розкривають зміст обговорюваних питань. Загальна кількість балів – 30.

поточна контрольна робота, максимально оцінюється в 10 балів, містить тестові і розрахункові завдання, виконується в ПНС. Максимальна оцінка за кожну контрольну роботу 10 балів, усього 20 балів за семестр.

самостійної роботи:

виконання індивідуальних завдань, кожне з яких спрямоване на перевірку результатів навчання за декількома темами навчальної дисципліни і оцінюється за результатами презентації на практичному занятті. Максимальна оцінка за індивідуальне завдання без його презентації 5 балів;

творче завдання. Максимальна оцінка: 10 балів, яка може бути отримана за умови написання і опублікування упродовж семестру статті або тез доповідей на конференції. 8 балів можна отримати, якщо студент не бажає доводити творче завдання до рівня публікації і просто розміщує його в ПНС.

Підсумковий контроль здійснюється у формі письмового іспиту.

Екзаменаційний білет охоплює програму дисципліни і передбачає визначення рівня знань та ступеня опанування студентами компетентностей. Кожен екзаменаційний білет містить 5 практичних завдань (два стереотипних, два діагностичних та одне евристичне завдання), які передбачають вирішення типових професійних завдань та дозволяють діагностувати результати навчання з навчальної дисципліни. Результат семестрового екзамену оцінюється в балах (максимальна кількість – 40 балів, мінімальна кількість, що зараховується, – 25 балів).

Студента слід **вважати атестованим**, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Мінімумально можлива кількість балів за поточний і модульний контроль упродовж семестру – 35 та мінімумально можлива кількість балів, набраних на екзамені, – 25.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час екзамену, та балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: "60 і більше балів – зараховано", "59 і менше балів – не зараховано" та заноситься у залікову "Відомість обліку успішності" навчальної дисципліни.

Рейтинг-план навчальної дисципліни

Тема	Форми та види навчання		Форми оцінювання	МАХ бал
Тема 1. Сутність фінансів та їхня роль у міжнародних відносинах	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Тема 1. Сутність фінансів та їхня роль у міжнародних відносинах	Експрес-опитування	
	Практичне заняття	Знайомство зі структурою навчальної дисципліни, визначення пріоритетів її вивчення, обговорення технологічної карти та особливостей накопичення балів.	Активна участь у занятті	
Тема 1. Сутність фінансів та їхня роль у міжнародних відносинах	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лабораторне заняття	Робота в малих групах: сформувати власний словник фінансових термінів та обговорити його в аудиторії	Активна участь у занятті	
	<i>Самостійна робота</i>			
	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних і лабораторних занять. Розв'язання задач. Виконання індивідуального завдання 1	Перевірка домашніх завдань	
Тема 2	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Тема 2. Гроші та їхня роль у світовій фінансовій системі	Експрес-опитування	

Тема	Форми та види навчання		Форми оцінювання	МАХ бал
Тема 2. Гроші та їхня роль у світовій фінансовій системі	Практичне заняття	Обговорення технології виконання всіх індивідуальних завдань, обговорення термінів їхньої здачі	Активна участь у занятті	
	Лабораторні заняття	Обговорення особливостей написання есе, затвердження тем есе для усіх членів групи, підбір і належне оформлення списку літератури для написання ІДЗ та есе	Активна участь у занятті	
	<i>Самостійна робота</i>			
	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу. Обробка матеріалів для написання есе. Написання обґрунтування теми есе. Пошук джерел інформації для написання есе (мінімум 10 джерел), формування списку літератури для написання есе	Перевірка домашніх завдань	
Тема 3. Міжнародні розрахунки і валютні операції	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Тема 3. Міжнародні розрахунки і валютні операції	Експрес-опитування	
	Практичне заняття	Розв'язання практичних і ситуаційних завдань. Презентації доповідей, про етапи розвитку світової валютної системи	Активна участь у занятті	
	Лабораторні заняття	Презентація індивідуального завдання 1	Презентація	10
	<i>Самостійна робота</i>			
Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до занять і контрольної роботи. Виконання індивідуального завдання 2	Перевірка домашніх завдань		
Тема 4. Світова фінансова система та її офшорні зони	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Тема 4. Світова фінансова система та її офшорні зони	Активна участь у занятті	
	Практичне заняття	Розв'язання практичних і ситуаційних завдань, презентація доповідей студентів	Контрольна робота	10
	Лабораторні заняття	Студенти за результатами роботи в малих групах пропонують заходи для досягнення гривнею статусу вільно конвертованої валюти	Активна участь у занятті	
	<i>Самостійна робота</i>			
Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять. Розв'язання задач. Виконання індивідуального завдання 2	Перевірка домашніх завдань		

Тема	Форми та види навчання		Форми оцінювання	МАХ бал
Тема 5. Менеджмент акцій, облігацій та похідних фінансових інструментів	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Тема 5. Менеджмент акцій, облігацій та похідних фінансових інструментів	Експрес-опитування	
	Практичне заняття	Студенти презентують доповіді про різні цінні папери і працюють за правилами гри в трикутнику «доповідач – опонент – рецензент»	Активна участь у занятті	
	Лабораторні заняття	Презентація індивідуального завдання 2	Презентація	10
	<i>Самостійна робота</i>			
	Підготовка до занять	Формулювання мети та задач написання есе, визначення методів вирішення задач	Перевірка домашніх завдань	
Тема 6. Інвестиційні рішення на світовому ринку	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Тема 6. Інвестиційні рішення на світовому ринку	Експрес-опитування	
	Практичне заняття	Розв'язування задач. Презентація, доповідей та есе, їх обговорення	Активна участь у занятті	
	Лабораторні заняття	Студенти вирішують проблемне питання з подолання перешкод транскордонних придбань та фінансового менеджменту багатонаціональних компаній.	Активна участь у занятті	
	<i>Самостійна робота</i>			
	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до занять. Підготовка презентації доповіді за результатами виконання індивідуального завдання 3	Перевірка домашніх завдань	
Тема 7. Діяльність міжнародних фінансових організацій	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Тема 7. Діяльність міжнародних фінансових організацій	Експрес-опитування	
	Практичне заняття	Студенти аналізують фінансову діяльність обраної міжнародної фінансової організації і презентують результати групі	Активна участь у занятті	
		Поточна контрольна робота 2	Контрольна робота	10
	Лабораторне заняття	Презентація індивідуального завдання 3	Презентація	10
	<i>Самостійна робота</i>			
Підготовка до занять	Повторювання теоретичного матеріалу, повторювання методичних вказівок щодо розв'язання задач. Підготовка до іспиту	Перевірка домашніх завдань		

Продовження табл.

Тема	Форми та види навчання		Форми оцінювання	МАХ бал
Тема 8. Платіжний баланс країн світу	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Тема 8. Платіжний баланс країн світу	Експрес-опитування	
	Практичне заняття	Розв'язання задач, підготовка до іспиту	Активна участь у занятті	
	Лабораторне заняття	Презентація есе та їх обговорення	Есе	10
	<i>Самостійна робота</i>			
	Підготовка до занять	Повторювання теоретичного матеріалу, методичних вказівок до розв'язання задач. Підготовка до іспиту		
<i>Аудиторна робота</i>				
ЕКЗАМЕН				40

Рекомендована література

Основна

1. Міжнародні фінанси: підручник / Горбач Л. М., Плотніков О. В. – Київ: Видавничий дім «Кондор», 2019. – 528 с.
2. Фінанси: навч. посіб.: експрес курс / Волохова І. С., Шикіна Н. А., Волкова О. Г. та ін.; за заг. ред. Волохової І. С. – Харків: Видавництво «ПромАрт», 2018. – 262 с.
3. Фінанси : навч. посіб. [Електронний ресурс] / І. В. Журавльова, О. В. Гаврильченко, О. П. Полтініна та ін.; за заг. ред. д-ра екон. наук, професора І. В. Журавльової. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. – 330 с.
4. Фінансовий менеджмент: підручник / Г. О. Партин Н. Є. Селюченко. – Львів: Видавництво Львівської політехніки 2018. – 388 с.

Додаткова

5. Міжнародні організації : навчальний посібник / укладачі: Т. В. Андросова, О. В. Кот, В. О. Козуб; вид. 2-ге, перероб. та доп. – Харків : ХДУХТ, 2018. – 235 с.
6. Kenneth R. Szulczyk Money, Banking, and International Finance. – 291 p.

Інформаційні ресурси в Інтернет

7. Закон України «Про банки і банківську діяльність» № 212-III від 07.12.2000 р., із змінами, внесеними 18.09.2012 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.
8. Закон України «Про інвестиційну діяльність» № 15661-XII від 18.09.1991 р. зі змінами від 15.04.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>.
9. Офіційний сайт Національного банку України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.
10. Офіційний сайт Державного комітету статистики. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
11. Офіційний сайт Асоціації українських банків. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://aub.org.ua>.
12. Сайт персональних навчальних систем ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Дисципліна «Міжнародні фінанси» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=6860>
13. 360 Degrees of Financial Literacy. – [Electronic sources]. – Access mode : <http://www.360financialliteracy.org>.
14. Business Dictionary – [Electronic sources]. – Access mode : <http://www.businessdictionary.com/definition>.
15. Data and Statistics about the U.S. – [Electronic sources]. – Access mode : <https://www.usa.gov/statistics>.
16. Digital economy and society statistics – households and individuals – [Electronic sources]. – Access mode : https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Digital_economy_and_society_statistics_-_households_and_individuals.
17. EU Statistics – [Electronic sources]. – Access mode : <https://ec.europa.eu/eurostat/home?>
18. Portal Site of Official Statistics of Japan. – [Electronic sources]. – Access mode : <https://www.stat.go.jp/english/>
19. Financial Literacy for Everyone: Practical Money Skills – [Electronic sources]. – Access mode : <http://www.practicalmoneyskills.com>.